

נספח א'

הכנסת העשרים ושלוש

הצעת חוק יסוד: הממשלה (תיקון – שקיפות ישיבות ממשלה וועדות שרים)

1. תיקון סעיף 35 .1 במקום "א) הדיונים וההחלטות של הממשלה ושל ועדות השרים בעניינים אלה הם סודיים וגילויים ופרסומם אסור:
- (1) ביטחון המדינה;
- (2) יחסי חוץ של המדינה;
- (3) סוג עניינים אחר שהממשלה ראתה את סודיותו כחיונית למדינה, והכריזה עליו בצו, לענין סעיף זה;
- (4) ענין שהממשלה החליטה לשמרו בסוד, ובלבד שגילוי ופרסומו של ענין כאמור אינו אסור אלא על מי שידע על ההחלטה."

יבוא:

"א) הדיונים וההחלטות של הממשלה ושל ועדות השרים בעניני ביטחון המדינה ויחסי חוץ של המדינה יהיו סודיים וגילויים ופרסומם אסור:

הוספת סעיף 35(ב) "הדיונים וההחלטות של הממשלה ושל ועדות השרים בסוג עניינים אחר שהממשלה ראתה את סודיותו כחיונית למדינה יהיה אסור לפרסום רק באישור רוב מחברי הכנסת.

דברי הסבר

סעיף 35 לחוק יסוד: הממשלה קובע כי מי שמחליט אילו מבין ישיבות הממשלה, או ישיבות ועדות השרים שלה, יהיו חשופות לעיני הציבור ואילו יישארו תחת מעטה של חשאיות במשך 30 שנה – היא הממשלה עצמה. הדבר הוביל לכך שלאורך משבר הקורונה הנוכחי נמנעה מהציבור בישראל האפשרות לבקר באופן אפקטיבי את האופן בו מתקבלות ההחלטות בקבינט הקורונה, כל זאת כשברקע נשמעות טענות רבות בדבר קידום מדיניות ממשלתית לא עניינית המנוגדת לדעת הדרג המקצועי.

בתיקון המוצע אנו מבקשים לחלק את סעיף 35 לשניים: סעיף קטן (א) ייקבע חיסיון ואיסור פרסום על ישיבות ממשלה וועדות שרים המוגדרות מראש כעניינים הנוגעים לביטחון המדינה או יחסי חוץ שלה.

סעיף קטן (ב) ייקבע הסדר עבור יתר הנושאים, אשר אינם נוגעים לתחומים רגישים הללו, לפיו אם הממשלה מעוניינת לקבוע כי פרוטוקול דיוניה של ועדת שרים מסוימת יישארו תחת חיסיון, יהיה עליה להביא את הדבר לאישור במליאת הכנסת, ולהעבירו ברוב (61 ח"כים או יותר).

נוכח הפגיעה הקשה והמתמשכת של ההסדר בסעיף 35 לחוק יסוד: הממשלה בזכות הציבור לדעת, אשר באה לידי ביטוי ביתר שאת בזמן הקורונה, אנו מציעים לתקן את סעיף 35 כך שהסמכות להחלטה על הטלת חשאיות בישיבות ממשלה או בוועדות שרים תעבור לכנסת, ותקבע ברוב של 61 ח"כים.

להצעתנו יש מספר יתרונות: ראשית, בניגוד להצעות חוק פרטניות בנוגע לוועדת שרים לחקיקה, אנו מציעים תיקון מקיף שייתן מענה לפגיעה הנרחבת והקשה של סעיף 35 לחוק יסוד: הממשלה בזכות הציבור לדעת. כך אנו לא רק נותנים מענה גם לוועדת שרים לחקיקה וגם לחיסיון שהוטל על דיוני קבינט הקורונה, אלא גם מונעים מקרים עתידיים בהם תהליכי קבלת ההחלטות הקריטיים ביותר לאזרחי המדינה יישארו תחת חיסיון למשך 30 שנה.

שנית, ההצעה מתקנת את העיוות החוקתי במסגרתו הממשלה מחליטה אילו מישיבותיה שלה יהיו חשופות לציבור. העברת הסמכות הזו מהממשלה אל הכנסת תסייע גם לוודא שהנציגים של הבעלים האמיתי של המידע המדובר – העם - יהיו אלו אשר ייקבעו האם ישנה הצדקה מספקת להשארת החיסיון של הפרוטוקולים. בכך אנחנו גם מחזקים את היכולת של הכנסת לבצע ביקורת פרלמנטרית אפקטיבית על הממשלה. כמו כן, לאור כך שמדובר בזכות יסוד, אנו מבקשים להבטיח כי הפגיעה בה תתאפשר רק אם יש לכך רוב מיוחד בקרב חברי הכנסת.

יתרון שלישי הוא שההצעה עולה בקנה אחד עם מגמה עולמית מתמשכת של חיזוק ההגנה החוקתית על זכות חופש הציבור לדעת. בשל כך ההצעה גם תהווה בסיס חוקתי איתן לעתירות עתידיות לבג"ץ בכל הנוגע לחשיפת מידע ופרוטוקולים של הממשלה, שחסרונו הורגש עד כה ברבות מהדרישות לחופש מידע שהוצגו על ידי עיתונאים, אנשי ציבור וארגוני החברה האזרחית.

הכנסת העשרים ושלוש

הצעת חוק יסוד: משאל עם (תיקון – זכות הצבעה לתושבי קבע בשטח נשוא המשאל)

- תיקון סעיף 2 .1 לאחר "זכאי להשתתף במשאל העם מי שהיה זכאי להשתתף בבחירות לכנסת" יבוא "או לרשות המקומית הרלוונטית בשטח נשוא משאל העם".

דברי הסבר

הצעת חוק זו מבקשת לתקן את חוק יסוד: משאל עם כך שתמומש זכות הבחירה הדמוקרטית גם לתושבי קבע החיים בשטח נשוא המחלוקת שעולה למשאל עם. בכך, הצעת חוק זו תביא לתיקון הפרה חמורה בעתיד של זכויות אדם באם יגיע מהלך מדיני כזה למשאל עם.

חוק יסוד: משאל עם שכוון על ידי הכנסת ה-19 בשנת 2014 קובע כי יש לאשר במשאל עם – או ברוב של 80 ח"כים - כל הסכם או החלטה ממשלתית שלפיהם המשפט, השיפוט והמינהל של מדינת ישראל לא יחולו עוד על שטח שהם חלים בו. לצד המורכבות המשטרית שיש במשאל עם ככלי עוקף-פרלמנט, במנגנון הקיים היום בחוק היסוד יש הפרה חמורה של זכויות אדם בסיסיות ובראשן – הזכות לבחור.

הזכות לבחור מוגנת מכוח האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות שישראל חתמה עליה בשנת 1966 ואשררה אותה בשנת 1991. האמנה קובעת בסעיף 25 כי יש לאפשר לכל אזרח להצביע ולהשתתף בחיים הפוליטיים. הפרשנות שניתנה לסעיף המדובר על ידי וועדות זכויות האדם השונות של האו"ם מדגישה כי לא מדובר רק על מתן אפשרות לאזרחים להשתתף בהליך הפוליטי אלא בהגנה על כך שכל פרט ופרט יוכל להשתתף בהליכים שבאמצעותם מעוצבים החיים הציבוריים שלהם.

בכך שהמנגנון הקיים יכול להביא למצב בו תושבי קבע החיים בשטח נשוא משאל העם כלל לא יוכלו להשפיע על עתידם, יש בכך פגיעה חמורה באמנה ובזכויות החוקתיות לפי הדין הישראלי. לכן, מוצע כי כל מי שזכאי להצביע בבחירות לרשויות המקומיות של אותו השטח יוכל להצביע ולהשפיע על עיצוב עתידו. באופן זה נוכל למנוע מצב, במיוחד במזרח ירושלים, בה תושבי הקבע לא יוכלו להשפיע על עתיד השטח בו הם מתגוררים.

יש לציין כי משאלי עם בנושאים טריטוריאליים וריבוניים הוא דבר נפוץ יחסית במדינות דמוקרטיות-ליברליות ברחבי העולם. עם זאת, בכל הדוגמאות הללו זכות הבחירה ניתנת בראש ובראשונה לתושבי אותה הטריטוריה הנידונה להכריע בנוגע לעתידם. במקרים אחרים לצד היכולת של תושבי הטריטוריה להכריע, תתקיים הצבעה בקרב כלל האזרחים בנושא. חוק יסוד: משאל עם בהקשר הזה מהווה חריג אנטי-דמוקרטי.